

Перші звіти завжди помилкові

НАПОЛЕОН БОНАПАРТ

Лондон, 1944 р.

Стукотів чорний телетайп і котушка намотувала плівку зліва направо, друкуючи останнє повідомлення зі Станції Х. Станція Х, більш відома як Блетчлі-Парк, була джерелом «Ультра» — надсекретних розвідувальних даних, які союзники збирали, зламавши код німецької шифрувальної машини «Енігма». Знявши звіт з телетайпа, генерал Едвін Сіберт проглянув документ і швидко поклав його до стосу інших надсекретних документів. Сьогодні нічого цікавого не надійшло.

Сіберт, британський офіцер, приряджений до 12 армійського угруповання генерала Омара Бредлі, був упевнений у своїх розвідувальних даних щодо передбачуваного нарощування німецького угруповання в Арденнському лісі. 12 грудня 1944 р. він доповів командирам дивізій: «Виснаження неухильно підточує сили німецьких військ на Західному фронті... а панцир німецької оборони стає тоншим, крихкішим і вразливішим». За три дні британський генерал Бернард Монтгомері підтвердив аналітичні висновки Сібєрта, повідомивши, що гітлерівська армія перебуває в такому безладі, що «він не в змозі

проводити великі наступальні операції». Монтгомері був настільки впевнений у своїй оцінці, що побився об заклад з Ейзенхауером на п'ять фунтів, що війна закінчиться до Різдва, до якого залишалося лише десять днів.

На інших ділянках американського фронту арміїці розповсюджували брошури з «Путівником містами Бельгії», рекламуючи «спокійні місця для відпочинку втомлених солдатів». Натомість тих, хто не зміг отримати відпустку, щоб відвідати ці міста, одна з найвідоміших актрис свого часу Марлен Дітріх розважала музичним туром, спонсорованим Об'єднаними організаціями обслуговування збройних сил.* А нещасним солдатам, яким довелося їхати на передову, сказали: «Тут було дуже тихо, і вашим бійцям буде не так складно».

А тим часом у гущавині дубів і сосен Арденнського лісу німецький полковник-спецпризначенець зі шрами на обличчі, Отто Скорцені (подвиги якого були так широко відомі, що він отримав титул «найнебезпечнішої людини в Європі»), намагався пробратися в тил союзників. Його завданням було

* Незалежне об'єднання добровільних релігійних, благодійних та інших товариств, завданням яких є сприяння збройним силам США, зокрема в організації дозвілля. — Тут і далі прим. перекл.

перешкоджати пересуванню військ союзників, саботувати ключові пункти постачання та вбивати американських і британських воєначальників. Неподалік від місця, де розташувався Скорцені, німецька армія зосередила сім танкових дивізій, тринадцять піхотних дивізій, тисячу танків і штурмових гармат, а також майже дві тисячі артилерійських систем. І це була лише перша хвиля німецьких військ: за ними йшли ще п'ять дивізій і дві важкі бригади. Загалом до наступу на лінії фронту союзників готувалися понад 200 тис. німецьких військовиків. Проте розвіддані, що надходили до штабів союзників, залишалися оптимістичними. У той час як офіцер розвідки Третьої армії Петтона бригадний генерал Оскар Кох був переконаний, що атака великого танкового угруповання неминуча, в інших донесеннях союзників відчувалася переконаність: «можна досить упевнено сказати, що раптовий напад на Заході провалився». У містечку Бастонь неподалік від лінії фронту штаб VIII корпусу надіслав повідомлення: «Хмарно, близько 13:00 пішов сніг. Видимість 2 милі. Доповідати нічого».

Вранці 16 грудня 1944 р. вся міць німецької атаки навалилася на американців і солдатів союзних військ, які нічого не підозрювали. Розпочалася битва, яка

згодом стане відомою як Битва за виступ^{*}. Однак навіть після початкового шквалу артилерійського, ракетного та гарматного вогню перші повідомлення про бойові дії були доволі неточними. У перші години наступу більшість американських генералів все ще вважали, що йдеться про воєнну хитрість і що справжній удар німецької армії буде завдано з іншого напрямку. Союзники не могли собі навіть уявити, що німецька армія спробує здійснити широкомасштабний наступ у густому лісі й складній місцевості в Арденнах.

Коли до 12 групи армій почали надходити перші повідомлення, вони були такими оманливими, що генерал Омар Бредлі вважав просування німців відволікаючим ударом, що має на меті лише створити хибне враження і зупинити марш союзників до Рейну. Бредлі був настільки впевнений у достовірності цієї інформації, що того вечора разом з Ейзенхауером на віллі Сен-Жермен-ан-Ле підніс тост за нещодавне присвоєння Ейзенхауеру п'ятої зірки і зіграв з ним п'ять партій у бридж. Згодом Ейзенхауер скаже начальнику штабу армії генералу Джорджу Маршаллу, що «всі ми без винятку були неабияк вражені».

^{*} Битва за виступ, Арденнська операція — контрнаступ німецьких військ в Арденнах проти англо-американських армій у 1944 р.

Оскільки суперечливі повідомлення продовжували надходити, союзники не поспішали з відповіддю. Впродовж кількох годин німці просунулися вздовж 60-мильної лінії фронту, зрівнюючи із землею американські позиції і знищуючи тих солдатів, які стояли на їхньому шляху. Під час початкового наступу німців тільки 110 американська піхотна дивізія втратила 2500 бійців. Зрештою союзники усвідомили масштаби німецького наступу і почали укріплювати передові позиції, протягом 48 годин мобілізувавши понад 60 тис. солдатів.

Битва за виступ тривала майже 30 днів, у ній взяли участь 600 тис. американських солдатів; понад 100 тис. були поранені, 19 246 загинули в бою, а понад 23 тис. потрапили в полон до німців. З німецького боку було вбито понад 11 тис. і поранено 34 тис. солдатів. Ця битва поклала край німецькій армії, а Черчилль згодом скаже: «Арденнська операція, безсумнівно, є найвидатнішою битвою американців у цій війні; я вірю, що її завжди вважатимуть славетною американською перемогою».

Однак у цьому вислові не визнається той факт, що розвідка союзників підвела американських солдатів і що перші (а також чимало подальших) звіти з поля бою були неточними і вводили війська в оману, що

призвело до помилкового відчуття безпеки і запізнілої реакції на початку битви.

У своїй чудовій книзі «Гармати перед настанням темноти» (*The Guns at Last Light*) лауреат Пулітцерівської премії Рік Аткинсон пише про нарощування німецьких військ в Арденнах: «Безумовно, були підказки, знамення, передвістя. Так само безумовно, що їх не помічали, ігнорували або намагалися пояснити якось інакше».

Можна було б сподіватися, що через 80 років після Битви за виступ американські військові мали навчитися краще збирати розвіддані й забезпечувати виняткову точність перших донесень. Зрештою, у нас є супутники; літаки-розвідники, що літають на значних висотах; безпілотники; здатність перехоплювати телефонні розмови і вловлювати радіосигнали з несподіваних місць. І все ж сьогодні проблема достовірності перших повідомлень залишається не менш складною, ніж під час Другої світової війни. По суті, надлишок інформації робить пошук *потрібних* повідомлень складнішим, ніж будь-коли. Кожен лідер повинен бути обережним, оцінюючи перші звіти, і кожен лідер має бути не менш обережним, передаючи ці звіти вищому керівництву, доки інформація не пройде перевірку.

Чилі, 1983 р., на борту есмінця ВМС США
Spiegel Grove

У 1644 р. французький філософ Рене Декарт опублікував «Засади філософії». У цій книзі Декарт робить спробу довести існування Бога, стверджуючи, що людина плакає у своїй голові ідею про досконалу істоту, а тому ця ідея могла бути закладена туди лише чимось досконалим; причиною досконалої ідеї є сам досконалий Бог. Водночас Декарт намагається показати, що людина могла б бути досконалою, якби ретельно оцінювала все, що бачить, і висловлювала лише строго вивірені твердження.

Декарт наводить приклад людини в пустелі, яка бачить на горизонті будівлю. Спочатку через далеку відстань вона вважає, що ця споруда має круглу форму, але коли наближається, то бачить, що будівля має чотири стіни — вона не кругла, а квадратна. Далі Декарт пояснює, що недосконалість людини виникає через те, що вона починає висловлюватися ще до того, як дізнається всі факти. Шкода, що я не читав Декарта перед тим, як став командиром взводу «морських котиків».

«Лейтенант Макрейвен, на місток! Лейтенант Макрейвен, на місток!»